

งานวิจัย เรื่อง “จุดเปลี่ยนของการเกษตรไทยสมัยใหม่: วิพากษ์โครงสร้างระบบภายใต้กรอบขบวนการประชาชนร่วมสมัย” เป็นการศึกษาเอกสารเชิงคุณภาพ ในลักษณะสหวิทยาการ เพื่อมุ่งทำความเข้าใจว่า สาเหตุแห่งปรากฏการณ์จุดเปลี่ยนวัฒนธรรมและสังคมการเกษตรอย่างใหม่มีเงื่อนไข (ตัวแปร) และมีที่มาจากอะไร และอย่างไร ที่นำมาซึ่งขบวนการเกษตรกรรมยั่งยืนจากกระบวนการทัศน์ด้านการพัฒนาทางเลือก ที่เน้นการให้ความสำคัญเคารพธรรมชาติ และมนุษย์กับธรรมชาติ ต้องดำรงอยู่อย่างสมดุลกลมกลืนกัน

ผลการวิเคราะห์พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านการอบครองทางความคิดในวงการวิทยาศาสตร์ตลอดช่วง 20-30 ปีแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้นำความเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งที่มีนัยสัมพันธ์มาสู่โลกทัศน์ของมนุษย์ นับเป็น “จุดเปลี่ยนในระดับโลกทัศน์” ก็คือ จากความคิดกลไกแบบเดส์คาร์ทส์-นิวตัน มาสู่ทัศนะแบบองค์รวมเชิงนิเวศวิทยา ทั้งนี้ทัศนะการมองสิ่งต่าง ๆ ล้วนสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันทั้งหมดในระบบของธรรมชาติ (Interdependence of Phenomena) นักฟิสิกส์เป็นจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นนับแต่ทศวรรษที่ 1930แล้วว่า การเปลี่ยน/ถูกแทนที่ด้วยแนวคิดสสารนิยมหรือวัตถุนิยมมาสู่พลังงาน๑ แนวคิดแบบลดส่วน-แยกส่วนมาสู่องค์รวม๑ แนวคิดแบบมีปัจจัยเป็นตัวกำหนดมาสู่สรรพสิ่งมีความซับซ้อนมีความไม่แน่นอนค่อนข้างมาก๑ หลักการ ๓ ประการนี้เห็นได้จากความก้าวหน้าอย่างยิ่งในทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์และชีวฟิสิกส์สำหรับวิทยาศาสตร์ทั้งหมด การค้นพบนี้จึงสามารถประสานสัมพันธ์กับเป้าหมายทางจิตวิญญาณและความเชื่อทางศาสนาของมนุษย์คล้ายคลึงกับทัศนะของผู้สำเร็จทางรหัสลับหรือผู้รู้แจ้ง (Mystics) ของทุกยุคทุกสมัยและทุกกระแสวัฒนธรรมโดยเฉพาะเทียบได้กับปรัชญาแบบพุทธที่เรียกว่า อิทัปปิจจยตา หรือที่ Fritjof Capra เรียกว่า “The Web of Life”

จุดเริ่มต้นต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ เกิดขึ้นให้เห็นได้แล้วในวงการเกษตรทั่วโลก รวมทั้งในวงการเกษตรของไทย ในรูปของ “เครือข่ายขององค์กรเกษตรกรรมร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนข้ามชาติ” การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ดังกล่าวนี้เห็นได้จาก การเกิดและพลวัตของขบวนการ

เคลื่อนไหวใหม่ ๆ ด้านเกษตรกรรมในสังคมตะวันตกช่วงทศวรรษ 1970 และ 1980 ในโลกยุคสงครามเย็น สำหรับประเทศไทยองค์กร/ขบวนการเปลี่ยนแปลงสำคัญทางสังคมในทศวรรษ 1980 และ 1990 เป็นตัวอย่างของขบวนการประชาชนที่มาจากหลายชั้นชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและการจัดสรรอำนาจใหม่ อย่างต่อเนื่องเป็นครั้งแรกของสังคมไทยปัจจุบัน นับเป็น “จุดเปลี่ยนในระดับสังคมและวัฒนธรรม” อย่างมีความหมายแก่สังคมไทย ทั้งยังก่อให้เกิดพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม (Culture & Social Space) แห่งใหม่ขึ้นมาในสังคมเดิมจากที่มีปฏิบัติการของรัฐหรือ ระบบราชการ และภาครัฐกิจเอกชนเป็นด้านหลัก บทบาทดังกล่าวได้ทำให้เกษตรกรรมมีสถานะเป็นฝ่ายปฏิบัติการทางสังคมที่สำคัญยิ่ง ที่ขับเคลื่อนบทบาทการปรับตัวของรัฐและธุรกิจเอกชนเพื่อให้ดำรงอยู่ในพื้นที่ทางสังคมอย่างมีความหมาย กระบวนทัศน์ที่เริ่มเคลื่อนไหวจากด้านศาสนธรรมที่เชื่อมโยงนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดจิตสำนึกใหม่และจริยธรรม อันทรงพลังเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ก่อเกิดกระแสใหม่ด้านความสัมพันธ์และบริบททางสังคมขึ้นในเวทีนานาชาติทุกภูมิภาคของโลก โดยมีสถานะเป็นขบวนการโลกาภิวัตน์จากฐานล่างคู่ขนานไปกับโลกาภิวัตน์จากเบื้องบน

วิทยานิพนธ์นี้พบว่า ณ ปัจจุบันโลกกำลังอยู่ ณ จุดเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ “กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาระบบเกษตรกรรม (ยั่งยืน) อย่างใหม่” จากกระแสความพัวพันในอดีตและปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออก ซึ่งให้เห็นถึงกระบวนการสังเคราะห์ และการดำรงร่วมกันขององค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้อันหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น แทนที่วาทกรรมจากระบบอำนาจครอบครองและครอบงำที่พยายามสถาปนาความเป็นหนึ่งเดียวของวัฒนธรรมการเรียนรู้และจิตสำนึกของมนุษย์โดยมุ่งเข้าสู่โลกทัศน์และปรัชญาทางเลือกอย่างใหม่ ณ จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย

ผู้วิจัยใคร่ชี้ให้เห็นว่า “เครือข่ายความร่วมมือในระดับภูมิภาค (Regional Co-operation Network)” เป็นระบบทางเลือกประชาธิปไตยอย่างใหม่ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งอิงอาศัยแผนงานร่วมมือที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของการค้า จากที่ในอดีตผู้มีบทบาทจำกัดอยู่แค่รัฐบาลกับภาครัฐกิจเท่านั้น โดยมีตัวแทนระบบภาคประชาสังคมและฝ่ายองค์กรเกษตรกร เข้ามามีบทบาทในกระบวนการวางแผนเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสังคมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ทั้งนี้ด้วยวิสัยทัศน์ที่ต่างออกไปในด้านความร่วมมือและการรวมตัวในระดับภูมิภาค บนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่ง “สิทธิเกษตรกรและชุมชน” (Community & Farmer's Rights) และผลักดันให้เกิดมาตรฐานร่วมทางด้านระบบอาหาร การเกษตร และสิ่งแวดล้อม สำหรับความร่วมมือและการแบ่งปันเทคโนโลยี เพื่อฟื้นฟูภาคเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มาจากเบื้องล่างอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน ที่เกษตรกรและชุมชนเป็นผู้เลือกเอง ดังนั้น การปล่อยหรือ “ส่งเสริม” (Extension) ให้ลองผิดลองถูกไปตามครรลองของการสร้างศิลปะ จึงเป็นหัวใจของการวิจัยส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมอย่างมีนัยยะสำคัญ

The Research on “Turning Point of Modern Thai Agriculture: Critical Analysis on its Structure Under the Framework of Contemporary People Movements” is an interdisciplinary qualitative research. This research looks at the causes of the turning point of a new agricultural culture and society. It includes the conditions (variables) which are hypothesized on origin and how such variable brings about sustainable agricultural movement from paradigm of alternative development, which emphasize on respect of nature and harmony of mankind.

The analysis revealed that scientific conceptualization in past decades had significantly been changed by human paradigm. This “turning point of paradigm” had changed the Descartes-Newton mechanistic approach to holistic ecological paradigm. It was found that all “paradigm” were either attached or related to nature (Interdependence of Phenomena). From 1930’s to dates, many physicists have been pointing out that the change of Materialism to Energetics approach, Reductionism to Holism approach and Determinism to Uncertainty approach were complex and unstable. Such changes were outstanding in quantum mechanics and biophysics for all sciences. This revelation enables cooperation of spiritual and human religion targets. This is similar to visions of mystics comparable to Buddhist philosophy of “Idappaccayata: specific conditionality”, as Fritjof Capra mentioned to as “The web of life”.

These changes emerged globally as well as in Thai agricultural context. As “agricultural organization network” has been cooperated with “multinational development agencies” in recent years, this paradigm shift was evident in the western countries during 1970s-1980s during the cold war period. In Thailand, however, significant social movements emerged during 1980s-1990s as a precedence of multi level people movements for continuous social changes and power relocation.

The changes were “significant in social and cultural level turning point” of the Thai society. This change had generated a new social space and culture, attached to the old society structure, which was mainly occupied by governmental or business sector operations. This change had empowered farmer status and role as a significant social actor to drive adjustment of governmental and business sectors roles for significant stand in social space. This paradigm shift started to move from morals (Sasanadhamma), and linked ecology to environment. This movement had generated a powerful new consciousness and ethics to change the society. Such changes generated a new current of social context and relations likewise, in international forum. It is a bottom-up globalization as paralleled to exist top-down globalization.

This thesis found that, at present, the world is at a great turning point towards a “new learning process and system of sustainability agricultural development”. From the past involvement and interaction of east and west, it indicated the mutual synthesis and maintenance of knowledge, including diversity of learning process of local community. This process is moving to replace discourses from power and authority system, which attempted to institutionalize and unify learning culture and human conscience, to visualize and alternate philosophy at the turning time.

The researcher would like to propose that “Regional Cooperation Network”, be a new alternative democratic system, which is a vital component needed for a non-business mutual work plan. The social civil sectors and farmer organization sectors need to involve in planning to guard against social benefit in strategic development plans. This alternate activity towards “Community & Farmer’s Rights” includes drive for mutual standards on food, agriculture and environment system. Corporation and sharing of bottom-up technology from destructured agricultural and environmental rehabilitation are also expected. The farmers and communities would decide for what route they will walk on. Extension, trial and error for artistic development are keywords for this research for extension and development of art and culture.